

BİLECİK ŞEYH EDEBALI ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI - YL
(2025 - 2026) Ders Bilgi Formu

Ders Adı	Kodu	Yarıyıl	T+U Saat	AKTS	Z / S
Çağatayca	TDE5004		3 + 0	7,5	Seçmeli
Birim Bölüm	Türk Dili ve Edebiyatı - YL - Lisansüstü (yüz yüze)				
Amaç	Çağatay Türkçesi ve edebiyatı hakkında genel bilgi edinmenin yanı sıra Çağatayca metinleri okuyup yorumlayabilir duruma gelmek.				
Ders İçeriği	Çağatay Türkçesi hakkında genel bilgi verilecek. Çağataycadaki ünlü ve ünsüz değişimleri Eski Türkçe esas alınarak örneklerle incelenecek. Yapım ve çekim eklerinin Çağataycadaki biçimleri örneklerle gösterilecek. Çağatay Türkçesinin başlıca dil özellikleri metinler eşliğinde öğretilecek. Çağatay edebiyatındaki şairler hakkında bilgi verilip eserlerinden örnekler okutulacak. Metinler Türkçeye çevrilip sözcükler dilbilgisel yapısı açısından incelenecek.				
Ders Kaynakları	Eckmann, János, Chagatay Manual, Indiana University, Bloomington 1966., Ali Şir Nevâî Külliyyatı, yay. K. Eraslan, TDK 1993, Atalay, Besim, Abuşka Lûgatı veya Çağatay Sözlüğü, Ankara 1970., Kaçalin, Mustafa S., Niyâzî Nevâyî'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar, El-Lugatu'n-Nevaiyye ve'l-İstîşhadatu'l-Cagata'iyye, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011, Reşit Rahmeti Arat, Gazî Zahirüddin Muhammed Babur Vekayi Babur'un Hâtıratı Cilt: I, 2. bs. Ankara: TTK Yayınları, 1987, F. Sema Barutçu Özönder, Ali Şir Nevai Muhakemetü'l- Lugeateyn: İki Dilin Muhakemesi, Türk Dil Kurumu Yayınları, 1996, Zuhal Kargı Ölmez, Ebulgazi Bahadır Han, Şecere-i Terakime (Türkmenlerin Soy Kütüğü), Ankara 1996 Zuhal Ölmez, Şecere-i Türk'e Göre Moğol Boyları, Kebikeç Yayınları, 2003, János Eckmann, "Çağatay Dili Hakkında Notlar", Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 1958, s. 155-126., János Eckmann, The Divan of Gadaï, Bloomington 1971, János Eckmann, "Çağatay Dili Örnekleri I, Nevai divanlarından parçalar", Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, cilt: IX, İstanbul 1959, s.33-64, János Eckmann, Çağatayca El Kitabı, Çev. Günay Karaağaç, İstanbul 1988				

Hafta	Konu
1	Çağatay hanlığının tarihi ve Çağatay Türkçesi hakkında genel bilgi verilir. Çağataycanın Türk dili tarihindeki yeri anlatılır.
2	Çağatay Türkçesinin kendi içinde ayrıldığı dönemleri anlatılır; Çağatay Türkçesiyle yazılmış edebi eserler ve yazarları hakkında bilgi verilecek.
3	Çağatay Türkçesinin ses bilgisi hakkında bilgi verilecek ve Eski Türkçeye göre ünlü ve ünsüz değişimleri incelenir.
4	Çağatay Türkçesi biçim bilgisi kapsamında iyelik ekleri, durum ekleri ve diğer yapım ekleri gösterilir. Çağatay Türkçesinin başlıca dil özellikleri anlatılır.
5	Çağatay Türkçesinin klasik dönem öncesi evresine ait yazarlardan Sekkaki'nin gazellerinden seçmeli metin okutulur; metin biçim bilgisi, ses bilgisi yönünden incelenir.
5	Çağatay Türkçesindeki emir-istek ekleri gösterilir, önceki dönemlerdeki biçimleriyle karşılaştırılır. Klasik dönem öncesi Çağatay Türkçesi yazarlarından Gedâyî'nin gazellerinden örnek metin okutulur. Metin incelemesinde Çağatay Türkçesinin (Özellikle klasik dönem öncesine ait) başlıca özellikleri tespit edilip yorumlanır.
6	Klasik dönem öncesi Çağatay Türkçesi yazarlarından Atayî ve onun divanından parçalar ele alınır. Dil incelemesinin yanı sıra divan edebiyatı açısından da yorumlanır.
7	Klasik öncesi Çağatay Türkçesi dönemi yazarlarından Lutfi'nin eserlerinden örnek metin okutulur. Metin dil bilgisi yönünden incelenir; dil özellikleri örnekleriyle tespit edilir.
8	Ara sınav. Çağatay Türkçesi hakkında öğrenilen temel bilgiler; Çağatay Türkçesinin klasik öncesi evresine ait dil özellikleri; bu döneme ait yazarlara ait metinleri okuyup yorumlayabilme.
9	Klasik dönem Çağatay Türkçesinin genel dil özellikleri öğretilir. Bu döneme adını veren Ali Şir Nevâyî ve Hüseyin Baykara tanıtılır. Hüseyin Baykara divanından örnek metin okutulur.
10	Çağatay Türkçesindeki zaman çekim ekleri öğretilir. Çağatay Türkçesinden önceki dönem eserlerinde görülen zaman ekleri ile karşılaştırılır.
11	Ali Şir Nevaî eserlerinden Muhakemetü'l-lugateyn hakkında bilgi verilir, Eser üzerine yapılan çalışmalar anlatılır. Eserden örnek metin incelenir.
12	Gazî Zahiruddin Babür ve eserleri; Babür İmparatorluğu hakkında bilgi verilir. Babürname'den örnek metin okutulur. Metin ses, biçim ve gramer yönünden incelenir. Metinde görülen Klasik dönem Çağatay Türkçesine ait dil özellikleri örnekleriyle birlikte yorumlanır.
13	Babumame'den metin okumaya devam edilir. Metin dil özellikleri bakımından incelenir.
14	Klasik Dönem sonrası yazarlarından Ebulgazi Bahadır han ve eserleri hakkında bilgi verilir. Şecere-i Türk ve Şecere-i Terakime'den örnek metin incelenir.
15	Final sınavı

Program Çıktıları

1	Uzmanlaştığı anabilim dalında bilimsel araştırmalar yapma, akademik yazım ve akademik sunum konularında ihtiyaç duyulan teorik ve uygulamalı bilgilere sahiptir.
2	Temel edebiyat ve dil kaynaklarını, özelliklerini bilir ve tenkit eder, edebi metinlerdeki verileri bilimsel ve teknik yöntemlerle analiz edip değerlendirir.
3	Edebiyat metinlerini farklı teoriler ve bakış açıları ışığında analiz eder ve yorumlar.
4	Disiplinlerarası düşünür, sorgular, yorumlar ve değerlendirir.
5	Türk Dili ve Edebiyatıyla ilgili temel kavramları ve edebiyatın diğer sosyal bilimlerle ilişkisini, benzerlik ve farklarını kavrar ve açıklar.
6	Alanına yenilik getiren bilgi, düşünce, uygulama veya teknolojilerin hayata geçirilmesinde entelektüel riskler ve sorumluluklar alır.
7	Bir araştırma projesine yönelik etkinlikleri ve ilişkileri planlar ve yönetir.
8	Uzmanlık alanında edindiği ileri düzeydeki bilgi ve becerileri eleştirel bir yaklaşımla değerlendirir.
9	Öğrenme gereksinimlerini belirler; öğrenme hedefleri doğrultusunda kendisinin ve sorumluluğu altındaki kişilerin performanslarının geliştirilmesine yönelik faaliyetleri planlar ve yönetir.
10	Uzmanlaştığı alan ile ilgili konularda ilgili kişi ve kurumları bilgilendirir; düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini yazılı ve sözlü olarak aktarır.
11	Uzmanlık alanı ile ilgili konularda düşüncelerini ve sorunlara ilişkin çözüm önerilerini nicel ve nitel verilerle destekleyerek uzman olan ve olmayan kişilerle paylaşır.
12	Toplumsal sorumluluk bilinci ile yaşadığı sosyal çevre için proje ve etkinlikler düzenler ve bunları uygular.
13	Uzmanlık alanı ile ilgili verilerin toplanması, yorumlanması, uygulanması ve sonuçlarının duyurulması aşamalarında toplumsal, bilimsel, kültürel ve etik değerlere uygun hareket eder.
14	Bir yabancı dili en az Avrupa Dil Portföyü C1 Düzeyinde kullanarak ileri düzeyde yazılı, sözlü ve görsel iletişim kurar ve tartışır.
15	Uzmanlık alanının gerektirdiği bilgisayar yazılımı, bilişim ve iletişim teknolojilerini ileri düzeyde kullanır.

Ders Öğrenme Çıktısı - Program Çıktıları (1 -5 Puan Aralığı)

Ders Öğrenme Çıktısı	PÇ 1	PÇ 2	PÇ 3	PÇ 4	PÇ 5	PÇ 6	PÇ 7	PÇ 8	PÇ 9	PÇ 10	PÇ 11	PÇ 12	PÇ 13	PÇ 14	PÇ 15
Öğrenciler, Çağatay Türkçesiyle yazılmış eserleri, bu eserler üzerinde yapılmış çalışmalar öğrenir	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Öğrenciler, bu dönemin dil özellikleri hakkında bilgi edinir. Çağatayca'yı önceki dönemlerin dil özellikleriyle karşılaştırır.	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Çağatayca yazılmış metinleri okuyup yorumlamayı öğrenir. Sözcüklerin yapısını çözümler duruma gelir.	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gedai, Sekkaki, Babür ve Ali Şir Nevai'nin eserlerinden örnekler okuyarak uygulamalı olarak Çağatay Türkçesinin söz dağarcığını ve dil özelliklerini öğrenir.	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Öğrenciler bu ders ile Çağatay hanlığı, Çağatay Türkçesi, Çağatay Türkçesinin kullanıldığı alanlar; Çağatay Türkçesi yazarları ve eserleri, bu alanda yapılan çalışmalar hakkında bilgi sahibi olur.	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ortalama Değer	5	-	1,4	-	-	-	-	-	-	-	0,4	-	-	-	-